

ka, (*) w ten czas tylko może mieć miejsce, kiedy pierwiastek uwalniający się przechodzi do stanu gazu, co zawsze jest związkiem chemicznym. — Prócz tego w czasach teraźniejszych Elektryczność wzbudzona w ciałach sposobem Wolty, będzie takż ważnym do rozkładu związków chemicznych narzędziem.

115. Z tego wypada, że: gdy powinowactwo będzie / jedynym prawie środkiem do zniesienia i pokonania rozmaitych związków chemicznych; a tym sposobem źródłem sprawienia wszystkich odmian we własnościach ciał: więc chemija mając w zamiarze skład i rozkład ciał, *będzie umiejętnością powinowactw ciał jednych do drugich; czyli inaczej umiejętnością odmian własności ciał, kiedy wzajemnie na siebie działać mocą powinowactw będą.*

XVIII

POWINOWACTWA.

116. Za pomocą powinowactwa ciała nieprzylegają i niemieszają się z sobą, ale jednoczą i wiążą we wszystkich swoich częściach jak najściślej, tak; iż, z dwóch różnorodnych istot,

(*) Wyraz *światlik* wprowadzony przez Hr. Chodkiewicza, dla tej samej przyczyny jak i *cieplik* przyjętym być powinien.

jedna tylko jednorodna powstaie, i gdy naydrobnieysze nawet cząstki, mają też same pierwiastki, co i całe ciało; zatém oczywiście wypadają; że całkowite bryły z sobą łączyć się niemogą: i że potrzeba koniecznie aby się ciała zetknęły w naydrobnieyszych i ostatecznych swoich cząstkach; dla tego to; utarcie na proszek, rozpuszczenie lub ulotnienie, tak mocne ziednoczenia się chemiczne ułatwiaią; z tąd powszechne w dawniejszém Chemij prawo: *corpora non agunt nisi sint soluta*.

117. Jeżeli cząstki jednéj natury kupią się i przystaią do siebie, takowe połączenie, nieodmienia bynajmniéj ich własności, powiększa tylko ich objętość. Lecz jeżeli pierwiastki różnéj natury łączą się z sobą, własności ich tak się miewszaią i zacieraiają nawzajem, iż żadnéj prawie z poprzedzaiących w ciełe złożoném natrafić nie można. I ta to niezawodna jest cecha prawdziwych związków chemicznych: dla tego to; z naylepiéj poznanych własności ciała złożonego, nie o pierwiastkach stanowić niemożna. W tym stanie pospolicie ciało powstaiące, iest w punkcie nasycenia albo zubożenięcia dawnych własności pierwiastków w skład jego wchodzących.
118. Rozkładając związek dany, przez poddanie jakiego ciała, któreby do jednego pierwiastku w skład

W skład danego związku wchodzącego, większe miało powinowactwo, rozumiano; że: całkowicie on się wydziela, dla połączenia się z ciałem poddaném; lecz doświadczenie pokazało, że się to rozdziela w stosunku powinowactw wzajemnych i w stosunku masy użytéj: i że kwas na przykład z najsłabszym powinowactwem do danéj zasady, wyciągnie ją ze związku danego, kiedy się to nagrodzi masą: słowem, że: w tym razie działanie jest wspólne, i że słabemu nawet powinowactwu dopomódz można, kiedy inne okoliczności użytému działaczowi sprzyjać będą. Ztąd wypada że trudno jest wyznaczać stosunki powinowactw i że do tych czas na żadnych, podług rozmaitych przypuszczeń, tablicach, polegać nie można.

XIX.

NARZĘDZIA CHEMICZNE.

119. Miejsce w którym odbywają się rozmaite działania chemiczne, nazywa się *Laboratorium*. To powinno, i samo z siebie być wygodne, aby bez przeszkody rozmaite działania, iakimi są topienie, parowanie, destyllacya, klepanie, rozgrzewanie, przelewanie i inne tym podobne odbywać można było: i mieć wszelkie do tego stosowne narzędzia. Pomiędzy rozmaitemi narzędziami nayważniejsze będą piece; skład ich jest podług zamiaru rozma-